

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Qvæstio I. De existentia, necessitate, & vtilitate S. Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

TOMVS I.
THEOLOGICÆ SCHOLASTICÆ.

PRIMÆ PARTI SVMMÆ
THEOLOGICÆ S. THOMÆ
AQVINATIS RESPONDENS.

DE S. THEOLOGIA IN GENERE; ITEM DE
DEO VNO, TRINO, ET CREATORE; EIVSQVE PRIMARIIS
operibus, Angelis, Cælis, &c.

DISPVATIO I. PROOE-
MIALIS.

De ipsa S. Theologiæ scientia secundum se.

S. Thom. p. 1. q. 1.

Magister & DD. in Prolog. lib. 1. Sent.

Argumentum & ordo Disputationis.

Gunt hac de re Scholastici Theologi, cum Magistro quidem sententiarum, Petro Lombardo, in Prologo, uti vocant, libri 1. sent. S. Thomas vero cum suis Commentatoribus in Summa part. 1. q. 1. Nos rem totam in questionibus quinque dispartiemur. I. Agetur de existentia, necessitate, & utilitate S. Theologiæ. II. De genere eiusdem, tam proximo, quam remoto. III. De obiecto, à quo differentiam sumit. IV. De proprietatibus & attributis eiusdem. V. De principijs.

QVÆSTIO I.

De existentia, necessitate, & utilitate S. Theologiæ.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Resolvitur hæc questio tribus dubijs. I. An, & qua ratione necessaria sit in Ecclesia doctrina Theologica & reuelata, quoad substantiam spectata. II. An, & qua ratione necessaria & utilis sit Ecclesiæ Theologia etiam Scholastica. III. An, & quomodo ad salutem necessariam sit speciatim doctrina reuelata & Theologica, etiam de ijs rebus, quæ de Deo naturali ratione investigari possunt.

D V B I V M I.

Utrum præter philosophicas & naturales disciplinas, necessaria sit in Ecclesia militante, doctrina alia de Deo sacra & reuelata; & quis Theologiae secundum substantiam spectat a necessitate modus & ratio.

S. Thom. I. p. q. I. a. I.

1 COnsuetum est ferè S. Thomæ, de cuiusque rei tractandæ, quæ naturæ limites excedit, necessitate primum agere, atque inde eius existentiam, existentiaque rationem inuestigare; conuenienter illi principio, quòd Deus & natura in necessariis non deficiant, iuxta Aristotelem lib. 3. de anim. text. 45. Quòd sit, ut quamuis alioqui hæc quæstio, An res aliqua necessaria sit, supponat quæstionem, An est, & ferè etiam quid rei; cum sit de attributo quopiam extrinseco, rei existentiam & essentiam supponente, tamen quando tractatur in ordine ad existentiam ipsius rei inuestigandam, rectè hæc ipsa quæstio anteponatur aliis: uti quidem etiam à S. Thoma tum hoc loco, tum in materia de gratia I. 2. q. 109. & in 3. p. de Incarnatione q. I. factum.

Ut verò & mens S. Thomæ hoc loco, & veritas ipsa rectè percipiatur. Notandum est I. cum doctrina sacra, quo nomine sæpe uti solet S. Thomas in hac quæstione, in genere quidem, nihil aliud sit, quam doctrina reuelata, uti colligitur ex S. Thoma ead q. I. a. I. siue doctrina quædam, naturalis rationis limites excedens, eam hac generali notione, non solum comprehendere Theologiam, quæ humano studio & ingenio discitur, ipsaque si de nititur, sed etiam ipsam fidem diuinam & supernaturalem.

Quare si loquamur de cognitione siue doctrina reuelata in genere, prout etiam fidem complectitur, dubium nullum est, quin doctrina eiusmodi sacra & reuelata, necessaria sit non solum ipsi corpori Ecclesiæ, sed etiam omnibus & singulis, imò etiam in singulis hominibus, saltem quoad habitum; quando quidem fides ea ratione utique, & quidem etiam medijs necessitate, necessaria est; quemadmodum ex certa & recepta doctrina tradit S. Thomas I. 2. q. 113. a. 4. & in 2. 2. q. 2. a. 3. & seqq. & q. 4. a. 7. & q. 6. a. 1. de qua re suo loco. Et quidem ipsam etiam alioqui fidem, ex parte quidem Dei docentis, seu reuelantis ac inspirantis, doctrinam: ex parte verò hominum discitentium, disciplinam rectè dici posse, bene aduertit Caietanus hic a. I. iuxta illud Ioan. 6. v. 45. & 46. Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre & didicit, venit ad me; ubi de fide sermo est. Qua de causa etiam Christus phrasi Apostolica dicitur Rabbi & Magister, seu Doctor noster; quia fidem veram homines docuit.

2 Sed de doctrina sacra ita generatim (vel etiam pro ipsa fide accepta) hoc loco apud S. Thomam non est sermo; ut habet communis sententia, contra Caietanum loc. cit. Tum quia ea res ad alium locum, præci-

puè materiam de fide, pertinet, ut dictum. Tum quia S. Thomas in articulis sequentibus, nulla facta distinctione, eandem utique doctrinam sacram, cuius hic necessitatem inuestigat, tradit esse scientiam, & speculatiuam, &c. Tum quia de illa doctrina loquitur, cuius in proœmio fecerat mentionem; asserens, se profecuturum ea, quæ ad sacram doctrinam pertinent: Item de qua in principio huius quæstionis ait, necessarium esse primo inuestigare de ipsa sacra doctrina, qualis sit, & ad quæ se extendat; nempe utrum sit scientia; vtrum speculatiua, &c. quæ utique non est alia, quam Theologia Denique hic a. I. ad 3. aperte hanc doctrinam vocat Theologiam & scientiam. Est ergo, uti locus ipse, & inscriptio, ac thema totius huius disputationis postulat, non solum in hac nostra disputatione, sed (ut communis aliorum interpretum sententia habet) etiam apud S. Thomam hoc loco, quæstio de ipsa sacra Theologiæ scientia siue disciplina, quæ supponit fidem, eamque explicat & defendit; quæque proinde tam à fide, quam ab alijs habitibus intellectualibus quibuscunque, etiam supernaturalibus aliquo modo distinguitur: siue re ipsa distinguatur ab habitu fidei, siue solum ratione, de quo suo loco q. seq. dub. 2.

3 Vnde notandum II. Etsi quidem Theologiæ nomine, quantum est ex vi vocis, generatim significatur sermo, siue ratiocinatio de Deo, ut notauit etiam S. Augustinus lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. 1. quæ ratione id ab Aristotele etiam Metaphysicæ tribuitur lib. 6. Metaph. t. 2. & à scriptoribus quoque Ecclesiasticis Theologi nomen, sæpe etiam antiquis illis Poetis, Orpheo, Musæo, alijsque scriptoribus profanis de Deo differentibus, ut videre est apud Clementem Alexandrinum lib. 5. Stromatum, Eusebium lib. 1. de præparat. Euang. cap. 7. & lib. 2. à cap. 1. Augustinum lib. 18. de Ciuit. Dei, cap. 14. post Arist. lib. 12. Metaph. text. 55. & Ciceronem lib. 3. de nat. Deorum: in præsentem tamen Theologiæ vocabulum strictè accipitur, pro doctrina seu cognitione Dei aliquo modo sacra; & reuelata non quidem immediate (alias enim à fide non distingueretur) sed mediatè; ac potissimum etiam de ijs rebus agente, quæ humanam rationem excedunt, ut explicat etiam S. Thomas hic q. I. a. I. Cuius etiam doctrinæ quasi notionem, & quid nominis declarans S. Augustinus lib. 14. de Trinit. cap. 1. ait, esse illam, quæ fides cognitur, miratur, defenditur, roboratur. Vbi expresse etiam supponit, eam à fide aliquo modo, si non re, certè ratione esse distinctam.

4 Notandum III. hanc ipsam sacre Theologiæ doctrinam dupliciter posse considerari: primò secundum se, & quo ad substantiam, prout abstrahit à modo, quo traditur, siue præse & more dialectico; siue fusc & Rhetorico quodam dicendi genere, non tam ad breuiter docendum & probandum, quam ad persuadendum & delectandum accommodato. Secundo quo ad modum; quatenus videlicet certa quædam, eademque breui, exacta, & dialectica methodo, atque simplici ac pressò orationis genere traditur; quæ ratione vocatur Theologia Scholastica; eam ob causam, quia in Scholis vsitata, & à Scholasticis Doctoribus, præcipue post Magistrum sententiarum, qui scripsit circa Annum Christi MCXL. in Ecclesiam inducta fuit. Hoc dubio agetur de neces-

sitate Theologiæ secundum se & suam substantiam; dubio sequenti de necessitate Theologiæ Scholasticæ speciatim.

Notandum IV. Cum necessarium dicatur duplex; videlicet necessarium absolute & simpliciter, & in ordine ad finem, iuxta Aristotelem 5. Metaphys. cap. 6. text. 6 non esse hoc loco questionem, an Theologia sit ens simpliciter necessarium; constat enim, præter Deum tale nullum esse; sed an & qua ratione sit necessaria ad finem, & quidem ultimum; ipsius scilicet hominis supremam beatitudinem consequendam, ut satis ipse etiam S. Thomas hic art. 1. declarat. His positis, ad præsentem dubitationem sequentibus assertionibus respondetur.

5 Assertio I. Theologica doctrina, siue Theologia sacra, secundum se & suam substantiam, iuxta præsentem rerum statum & conditionem, ac consequentiam Dei providentiam, in Ecclesia simpliciter est necessaria ad hominum salutem. Hæc est mens S. Thomæ hic art. 1. ubi simpliciter & absolute asserit, sacram doctrinam esse necessariam, ut magis patebit in fine dubij tertij. Idem docent Henricus Gandavensis in sua Summa artic. 13. quæst. 4. Gerson 1. part. in tractat. Exam. doctrin. part. 2. consider. 5. Alphabet. 18. Et consentiunt recentiores omnes, nemine Scholasticorum, quod sciam, contradicente.

Probatum primò ex Scriptura, Ephes. 4. v. 11. ubi dicitur: *Et ipse (Christus) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: ut iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris* Ex quibus verbis hæc argumentatio deducitur. Si visque ad consummationem sæculi, iuxta divinam dispositionem & ordinationem, in Ecclesia simpliciter necessarium est officium Pastorum & Doctorum; maxime postquam Apostoli, Prophetæ, & Evangelistæ (eximij quidem illi etiam, ac primi Pastores & Doctores Ecclesiæ) in Ecclesia esse desierunt; tum sanè etiam necessaria simpliciter est Theologia, seu sacra doctrina, qua Doctores Ecclesiastici instituuntur & constituuntur; nemo enim sola & simplici fide efficitur in Ecclesia Doctor; ut ex eodem loco Apostoli patet, aliquos tantum, non omnes in Ecclesia fideles Doctores esse asserentis, ut expressè etiam patet 1. Corinth. 12. vers. 29. Sed verum est antecedens, ut ex citato antea loco Apostoli colligitur, quandoquidem ibidem dicitur, *datos esse Doctores ad consummationem Sanctorum, in ædificationem siue stabilimentum Corporis Christi mystici, quod est Ecclesia, ne circumferamur omni vento doctrinae*, & per nequitiam hominum à vera fide aberrantium, erroribus noxijs contra fidem circumveniamur; ubi Apostolus indicat; nisi Pastores & Doctores essent, futurum, ut brevis ac facile homines à fide deficerent, varijsque erroribus implicarentur.

6 Idem colligitur ex illo Tit. 1. v. 7. & 9. Oportet Epi-

scopum sine crimine esse, &c. amplectentem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere.

Si ergo simpliciter necessarium est, esse in Ecclesia, qui facultatem habeant, non solum ad sanam doctrinam fidei tradendam & persuadendam, sed etiam ad redarguendum eos, qui sanæ doctrinæ resistunt, colligitur planè, necessariam simpliciter in Ecclesia etiam esse S. Theologiam; sine qua facultas illa esse non potest. Idem in his locis docent & supponunt SS. Patres & Commentatores ibidem.

Secundò probatur assertio ab exemplo Christi & Apostolorum, & perpetuo usu ac praxi Ecclesiæ. Nam & Christus ipse, & Apostoli, ac deinceps SS. Patres omnes, fidem contra infideles, præsertim hæreticos, qui Scripturam aliquam sacram & revelationem divinam admitterent, suppositis cæteris signis & argumentis fidei, non aliter magis probarunt ac defenderunt, quam ipsius Theologiæ usu; siue, cum scripturas vero sensu explicatas erroribus refellendis opponerent, siue cum ex eadem Scriptura consequentias & argumentationes conficerent, ad fidei doctrinam illustrandam, fideique dogmata stabilienda; siue cum argumenta contraria, veritatis revelatæ expositione dissoluerent, ut videre est Matth. 12. v. 3. 5. & 6. Matth. 21. v. 42. Matth. 22. v. 32. 43. & seqq. Marci 12. v. 27. & 37. Luc. 11. v. 30. & 31. Ioan. 3. v. 14. & cap. 5. v. 46 & cap. 7. v. 22. & 38. & cap. 10. v. 34. Act. 2. v. 17. 31. & 34. Act. 3. v. 22. & 25. Act. 3. v. 26. Act. 7. v. 37. & 49. Act. 8. v. 35. Act. 10. v. 43. Act. 13. v. 33. & seqq. & alibi in epistolis Apostolorum passim.

Eadem de causa magna semper cura viguit in Ecclesia, ut Theologiæ S. præsertim eius, quæ in Scriptura explicanda versatur, studium publicæque scholæ extaret. Quomodo Eusebius lib. 5. hist. cap. 10. (circa annum Christi CLXXX.) scribit Pantænum, Philosophum Christianum, virum omni humaniore literaturâ præclarissimum, institutioni Christianorum Alexandriae præfatum fuisse: *Quo quidem in loco, inquit, consuetudine ab antiquis temporibus ductâ, sacrarum litterarum schola habebatur; quæ est ad nostram usque ætatem continuata: quam sanè ab hominibus cum politiore doctrinâ & eloquentiâ mirè instructis, tum sacrarum litterarum studio probe exercitatis frequentatam accepimus.* Ita Eusebius; qui etiam ibid. cap. 11. & lib. 6. cap. 5. & 7. scribit Pantæni Auditorem, ac postea etiam in eadem publicâ professione & scholâ Alexandrinâ successorem fuisse Clementem Alexandrinum; huius verò Origenem; de quâ re Cæsar. Baronius Anno Christi CXCVI. Romæ verò sacrarum litterarum publicam scholam, hortatu Cassiodori, primus aperire conatus fuit Agapetus Pontifex circa Annum Christi DXXXV. sed bellicis tumultibus ab incepto reuocatus fuit, ut ex Cassiodoro præfat. diuin. Instit. refert Baronius eodem Anno.

Sed & postea in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. can. 11. decretum fuit uniuersim, ut in omnibus Ecclesijs Cathedralibus *Lectores scripturæ sacre*, ac præsertim eorum, quæ pertinent ad reformationem morum constituerentur, ut videre est etiam cap. *Quoniam*, & cap. *Quia*, de Magistris. Quod spectat etiam officium Scholastici in iisdem Ecclesijs; quod

cum postea in nudum ferè titulum degenerasset, id rursum ad pristinum usum & statum reuocare studuit Concilium Tridentinum sess. 5. cap. 1. & sess. 23. cap. 18. de Reformat. Taceo Academiis quamplurimas auctoritate Romani Pontificis eo sine erectas, amplissimisque privilegijs dotatas, vt illic studium potissimum sacrarum literarum & Theologiæ effloresceret; essentque ipsæ velut quædam virorum doctorum seminaria, & Ecclesiæ Catholicæ propugnacula, æ quibus omnes infidelium, præsertim hæreticorum hostiles insultus sustineri, frangi & disijci possent. Quæ omnia in ipsa Ecclesiâ vsu posita, satis etiam necessitatem S. Theologiæ demonstrant.

8 Tertiò probatur eadem assertio ratione. I. Ea enim doctrina, quæ fides vera gignitur, nutritur, defenditur, roboratur, est vtique Ecclesiâ simpliciter necessaria; quandoquidem Ecclesiâ sine verâ fide esse non potest; sed Theologia est talis; vt expressè tradit S. August. lib. 14. de Trinit. cap. 1. vbi ait: *Huius scientiæ tribuitur id, quod fides saluberrime gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.* Ergo, &c.

II. Quia nos ita naturâ constituti sumus, vt rerum obscurarum & difficillimarum (quales nobis per fidem præcipue proponuntur) firmum assensum nec recipere, nec constanter retinere possimus; nisi sint non solum, qui eam aptè proponere, aptisque argumentis credibilem reddere, sed etiam contra Adversarios, præsertim si quæ doctrinæ & auctoritatis specie polleant, defendere ac propugnare possint: hoc autem est officium Theologiæ: Ergo, &c.

III. Necessarium est, tum ad securitatem fidei retinendam, tum etiam ad perfectionem eius, & plenam vitæ humanæ directionem consequendam, scire non solum ipsa fidei principia, sed etiam quid ex principijs fidei consequens sit: hæc autem cognitio propria est Theologiæ, vt inferius habebit: Ergo, &c. Maior propositio declaratur. Tum quia cum aliquo ingenium suâ naturâ soleat ex cognitis vterius ratiocinando ad incognita procedere, nisi cognitionem habeat eorum, quæ ex fidei principijs rectâ ratione colliguntur, faciliè in graues errores contra fidem incidet; quibus proinde fidei sinceritas non parùm contaminabitur. Tum quia multæ propositiones Theologicæ, & ex principijs fidei deductæ, per se etiam necessariae sunt, siue ad fidei perfectionem; vt est doctrina de transubstantiatione in scripturis aperte non asserta, sed inde deducta; siue ad vitam rectè instituentiam; vt est v. g. veritas illa Theologica, quod omnes teneantur diuino iure peccata mortalia omnia in specie confiteri; item quod Communio Laicorum sub vnâ specie nulli præcepto diuino repugnet, &c.

Denique experientia ipsa docet, fidem non aliâ ratione facilius labefactari, quàm defectu virorum doctorum; vt tam veterem, quàm recentem historiam serienique temporum expendenti faciliè patebit. Quod etiam significat Propheta Isaias cap. 56. v. 9. *Omnes bestie agri venite ad deuorandum; vniuersæ bestie saluis. Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi; canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia, &c.* Vbi Propheta indicat, tacentibus pastoribus, non secus à demone & ministris eius hæreticis vastari fidem populum, atque à fetis grassantibus innoceum pecus. Et clariùs ac bre-

uius Sapiens Prouerb. 29. v. 18. *Cum Prophetia (seu verbi diuini apta propositio & declaratio) defecerit, dissipabitur populus;* nimirum per varios errores.

Dixi tamen in assertione, Theologiam in Ecclesiâ simpliciter necessariam esse, iuxta consuetam Dei prouidentiam; non enim negandum est, Deum per absolutam potentiam, posse etiam alijs modis, fidem in Ecclesiâ saluam & incolumem tueri, etiam absque Theologiæ & Theologorum interuentu; impediendo v. g. omnes fidei controuersias & dubitationes; & defectum ratiocinationis humanæ, internâ illustratione, seu nouâ reuelatione compensando, &c. Neque verò etiam iuxta consuetam Dei prouidentiam, ad fidem in Ecclesiâ conseruandam & tuendam simpliciter necessariam Theologiam intelligimus, quouis planè tempore, mathematicè loquendo; sed moraliter. Quamuis enim aliquo instanti, vel breuissimo temporis spatio, nullus penitus in Ecclesiâ esset Theologus (quod tamen nunquam accidit) non id eò necesse esset, continuò perire Ecclesiâ: vt à simili patet ex necessitate vitibilis capitis Ecclesiæ; quod etsi aliquo breui temporis spatio per mortem Pontificis, sede vacante, esse desinat, nullum tamen id Ecclesiæ periculum creat.

9 Assertio II. Iuxta ordinarium & consuetum diuinæ prouidentiae modum, simpliciter necessaria est Theologia, non solum pro ipsâ communitate Ecclesiæ, vt nempe fides ad plures perueniat, & à pluribus constanter retineatur; sed etiam pro singulis, saltem mediâtè. Ita Gregorius de Valentia q. 1. p. 2. nec reipsâ dissentiant alij. Ratio est. Quia cum fides in planè obscura & difficilis sit, cumque omnibus, qui in Ecclesiâ sunt, fidelibus, multa passim contra fidem dubia difficultatèque, siue demone naturalive ratione suggerente, siue ab hæreticis ac infidelibus obijciantur; aut sanè iuxta præsentem huius mundi statum faciliè occurrere & obijci possint, idcirco, moraliter loquendo, necesse est, singulis constare, esse viros doctos in Ecclesiâ, per quos fides, solutis quibuscunque aduersus eam obiectionibus, defendi & explicari ita possit, vt nemo propterea ab eâ prudenter dimoueri debeat: id quod proprium est Theologiæ officium.

Accedit etiam hæc ratio. Nam si Theologi non essent, tum nec vulgares quidem fidei prædicatores essent: hi enim illorum auctoritate & doctrinâ nituntur. Quod si nemo prædicaret fidem, tunc iuxta consuetum diuinæ prouidentiae modum, nemo etiam reciperet fidem, nemo retineret: quia iuxta Apostolum Rom. 10. v. 17. *Fides est ex audiu.* Et supra v. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Quod si aduultor nemo crederet, nemo etiam infantibus fidei sacramentum faciliè ministraret. Idem colligitur ex citato illo testimonio Ephes. 4. *Vt non circumferamur omni vento doctrinæ, &c.* quod ad singulos pertinet.

Dixi verò in assertione, mediâtè: quia plus argumenta non probant. Illum enim, qui immediatè docet aut persuadet fidem, non est necesse habere Theologicum habitum, vt rectè etiam notauit Gregorius de Valentia loc. cit. quandoquidem ad eum tantummodò spectat communia fidei mysteria simpliciter tradere, ac simul propositis communibus fidei motiuis, fidem eorumdem euidenter credibilem

facere.

facere, quod fieri potest etiam sine proprio Theologia habitu.

Dixi secundò, iuxta ordinariū diuinæ providentiæ modum, non solum quia Deus hunc statum rerum vniuersim immutare possit, vt circa præcedentem assertionem dictum; sed etiam quia iuxta communem & receptam doctrinam S. Thomæ de verit. q. 14. art. 11. ad 1. quam inter alios etiam asserit Franciscus Zumel hic, absolute fieri potest, vt quis sine villo prædicatore eterno fidem concipiat & conseruet, sola inspiratione & gubernatione interna Spiritus sancti ductus, aut interueniente in instructione & Magisterio alicuius Angeli, à Theologia habitu, saltem humano, minime dependente.

Id quod de puero in syluis solitariè nutrito, vt & de infideli in mediâ gentilitate nato, iuxta naturæ leges, quantum per auxilium, & gratiæ præuenientis possunt, viuenticibus, omnique humana ope destitatis, necessariò fatendum, vt rectè S. Thomas ibidem; cuius verba sunt hæc: *Dicendum quod non sequitur in conueniens, postea, quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, si in glorio vel inter brutia animalia nutriatur: hoc enim ad diuinam providentiam pertinet, vt cuiuslibet provideat de necessarijs ad salutem, dummodo ex parte eius non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis sequeretur, in appetitu boni & fugâ mali, certissime est tenendum, quod ei Deus, vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrus ad Cornelium, Act. 10.* Ita S. Thomas.

Præterquam quòd fieri posset, vt Deus ita hominem aut exterius gubernaret, aut interius illuminaret, vt vel obiectiones contra fidem nullas perciperet; vel cerè ita contemneret, vt etiam si existimaret, nullum esse hominem, qui obiectionibus propositis particulatim satisfacere possit, adhuc tamen ob internam Spiritus sancti motiua constantem in fide persistere deliberatum haberet. Sed hoc providentiæ diuinæ genus communiter non est vtitatum, nec ordinariū, sed quasi extraordinariū.

10 Assertio III. Theologia tamen non est necessaria in singulis fidelibus, nec secundum substantiam. quidem. Ita ex communi rectè Gregorius de Valentia q. 1. p. 2. Dominicus Bannes, & Franciscus Zumel hica. 1. nullo Doctorum dissentiente. Probatur aperte ex illo 1. Cor. 12. v. 28. & 29. *Et quosdam quidem (non omnes) posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, &c. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes Doctores? &c.* Vbi aperte significatur, non omnes fideles habere talem habitum, quo fidem contra Adversarios defendant & doceant.

Idem expresse tradit S. Augustinus lib. 14. de Trinit. cap. 1. vbi ait: *Hic scientia (de Theologia loquitur) tribuitur id, quo fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur: quæ scientiâ non pollet fideles plurimi; quamuis polleant ipsa fide: plurimum. Aliud est enim scire tantummodo, quid homo credere debeat, propter adipiscendam vitam beatam, quæ non nisi æterna est; aliud autem scire, quemadmodum hoc ipsum & pijs opituletur, & contra impios defendatur; quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus. Nimirum 1. Cor. 12. Alij datur*

Tom. I.

sermo sapientia; alij sermo scientia: quem locum paulò antea citauerat Augustinus.

Vnde etiam sumitur ratio. Quia in genere cognitionis, singulis ad salutem sufficit fides supernaturalis, cum adiunctis in homine iusto donis illis Spiritus sancti, quæ in intellectu consistunt; quæ absque adiunctâ Theologia non solum esse, sed etiam conseruari & perfici possunt. Neque enim omnes ex officio tenentur fidem docere & explicare, aut contra infideles defendere; quod proprium est Theologiæ officium, prout à fide distinguitur. Quare etiam si habitus Theologiæ reipsâ idem esset cum habitu fidei, vt nonnulli volunt, de quo infra suo loco, adhuc tamen Theologia ipsa non rectè diceretur in singulis necessaria; quandoquidem ratione nihilominus Theologia à fide distingueretur, eique maiorem saltem aliquam adderet accidentalem perfectionem, sine quâ fidei habitus secundum se & quoad substantiam optime consistere posset.

Contra hanc assertionem obijci potest illud 1. Pet. 3. v. 15. vbi Apostolus ad fideles vniuersim scribens ait: *Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de eâ, quæ in vobis est spe: sed cum modesti & timore, &c.* Quibus verbis significatur, omnes & singulos fideles paratos esse debere, ad reddendam suæ spei, siue fidei rationem. Vnde ulterius colligi videtur, omnes etiam debere esse Theologos.

Ad hoc respondere forsan aliquis posset, fideles quidem paratos esse debere ad reddendam suæ fidei rationem, sed non singulos per seipso, sed vel per se, vel per suos Doctores: quo modo hunc locum Apostoli intellexisse videtur Aureolus in Prologo q. 1. de Theologia à. 1. circa opinionem S. Thomæ; vbi eum explicat de habentibus habitum Theologicum.

Sed verius est, Apostolum loqui etiam de fidelibus singulis, seruata tamen proportione debita. Dupliciter enim ratio fidei reddi potest; primò quidem, vt singulorum articulorum rationes ex proprijs principijs reddantur, & contra oppugnantem defendantur; simul etiam vt ea, quæ ex propositionibus reuelatis consequentia sunt; quæque eis aduersa, subtili ratiocinatione colligatur: & hoc est proprium Theologiæ, nec exigitur à singulis. Secundò vt quisque simpliciter ea, quæ necessariò omnibus credenda sunt, profiteri possit, allatis simul etiam generalibus rationibus seu motiuis credendi; v. g. dicendo, *Sic tenet Ecclesia. In hac fide mortui sancti: vt loquitur Hugo Cardinalis ibidem.* Et hoc tamen ad singulos pertineat, non tamen in singulis Theologiæ habitum postulat: cum ad hoc sufficiat ipsa fides, quæ sine talibus motiuis esse non potest, vt suo loco docebimus. Atque hæc de doctrinæ sacræ huc Theologiæ necessitate, quoad substantiam.

DVBIUM II.

An & qua ratione Theologia, etiam scholastica, Ecclesia necessaria & utilis sit.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Quid nomine Scholasticæ Theologiæ intelligatur, dictum est dubio præcedenti. Et certum

A 3

est, eam

est, eam magis quidem Ecclesie necessariam non esse, quam Theologiam secundum se & suam substantiam spectatam, ut per se patet; quod fit, ut assertio vltima præcedentis dubij ad Scholasticam etiam Theologiam in primis pertineat; sed hæc tamen ipsa etiam Scholastica Theologia aliqua ratione sit Ecclesie necessaria, controuertitur. Et controuersiam præcipuè mouet Sectarij huius temporis, qui Theologiam Scholasticam non solum necessariam, aut vtilem Ecclesie negant, sed insuper etiam perniciosam esse criminantur, ut videre est apud Lutherum in lib. contra Latomum, & lib. de abrogat. missæ priuatæ, Melancthonem in Apologia contra Parisienses, Caluinum lib. 3. Instit. cap. 2. sect. 2. Idque iam ante fecerat etiam Wicleffus apud Waldensem tom. 1. lib. 2. doct. fid. cap. 67. & seq. & ex parte Erasmi præfat. in opera S. Hilarij. Nos rem breuiter duabus assertionibus explicabimus.

Assertio I. Theologia quoad modum Scholasticæ tractationis, seu quod idem est, ipsa Theologia Scholastica ut sic, non est in Ecclesia ad hominum salutem necessaria simpliciter. Est extra controuersiam, & apud omnes Doctores certa. Ratio est manifesta. Tum quia etiam amplum illud & Theologicum dicendi, resque fidei exponendi ac tuendi genus, valet vtiq; ad docendum, persuadendum, & redarguendum; adeoque ad fidem gignendam, nutriendam, roborandam, & tuendam; quod officium Theologiæ esse diximus. Tum quia alias fatendum esset, mille & amplius annis, quibus nullus ferè erat Theologiæ illius Scholasticæ vltus, Ecclesiam necessariam rerum diuinarum doctrinam fuisse destitutam: quod est planè absurdum, & diuinæ providentiæ aduersum. Tum quia fides tempore SS. Patrum olim vel maximè viguit ac floruit; qui excellenti suâ doctrinâ, ad veram Ecclesiam Christi, & magnam gentilitatis partem perduxerunt, & ex hæreticis quam plurimos reduxerunt: Orthodoxos verò ne deficerent, continuerunt & confirmarunt.

Assertio II. Theologia tamen quoad modum illius Scholasticæ Tractationis, adeoque Theologia ipsa Scholastica, Ecclesie Christi est vtilissima, adeoque necessaria, hoc præsertim tempore, ad bene esse. Hanc assertionem supponunt Scholastici omnes; neque enim tanto consensu ad tam fastidiosum & molestum scribendi laborem se contulissent, nisi rem Ecclesie vtilissimam præstare se existimassent. Eandem fustius tuerentur & explicant Melchior Canus lib. 8. loc. Theolog. cap. 2. 4. & seqq. Alphonfus Salmeron tom. 1. prolegom. in Euangelia, Gregorius de Valentia hicq. 1. p. 2. & recentiores omnes, cum S. Thomâ hoc loco.

Probat & declaratur assertio. Nam si rem omnem accuratè expendamus, tria ferè sunt Scholasticæ Theologiæ propria. Primum, verba, & genus orationis plantum, pressum, simplex, apertum. Secundum est methodus ac ordo, quo materia & argumentum omne Theologicum in suas partes, disputationisque, ac membra accuratè distinguitur; partibus siue disputationibus siue questionibus, articulis, sectionibus, siue dubitationibus subiunguntur; in singulis rursum articulis siue questionibus, & status questionis, si obscurus est, declaratur; & cum materia postulat, argumentis in vtramque partem subtiliter

propositis, res tota accuratè discutitur, veritas deciditur ac firmatur, argumenta in oppositam partem obiecta dissoluntur; idque totum iuxta regulas & modum disputandi dialecticum. Atque hæc duo nemo sanus reprehendere potest; cum naturâ suâ ad quamlibet doctrinam tradendam & perdiscendam sint aptissima.

Tertium sunt res ipsæ; dum nimirum Theologus non solum ipsa fidei principia clarè & dilucidè proponit, exponit, confirmat, tuetur; sed vterius etiam progressus, ea quæ ex ipsis consequentia sunt, inuestigat; ac propterea etiam quandoque subtilioribus questionibus excutiendis occupatur, quam vt à vulgo, alijsve imperitioribus, sciri, aut capifacile possint, vel etiam debeant. Quod per se nemini improbabitur, qui nōrit, & plus scientiæ decere Magistrōs, quàm discipulos; & absque subiliore eiusmodi disquisitione, neque necessaria quidem fidei dogmata satis defendi posse: præterquam quod ipsa etiam eiusmodi principiorum fidei conlectaria ad vitam rectè instituendam, sæpe plurimum adferunt momenti, vt dictum dub. præced. certè quidem fidei doctrinam ijs mirificè illustratur.

Huc spectat, quod Theologia etiam aliarum disciplinarum naturalium, ac præcipuè Philosophiæ cognitionem in subsidium aduocat: quod nec Apollolis insuetum, vt videre est Act. 17. v. 28. 1. Cor. 1. v. 33. Tit. 1. v. 12. & SS. Patribus deinceps fuit vtilitissimum: & ab iisdem disertè commendatum. De qua re videre licet Clementem Alexandrinum lib. 1. & 6. Stromatum, Augustinum lib. 2. doct. Christ. c. 16. 28. 29. 31. 36. 37. 40. Hieron. epist. 84. ad Magnum, & epist. 146. ad Damasum, Basil. orat. ad Adoloscētes, Damascenum lib. 4. fid. orthod. c. 18. Calliodor. in Cant. 8. & lib. 2. de Inst. diuin. lect. cap. 27.

Verba Clementis obseruatione dignissima, citato lib. 1. Stromatum sunt ista: *Vti quidem, inquit, sed non immorari & permanere in doctrinâ seculari admonet sapiens, &c. tam enim quidam ancillarum in festiâ materij, contemserunt Dominam Philosophiam; & ex ipsis alij quidem consenserunt in Musica, alij vero in Geometria, alij autem in Grammaticâ plurimum; autem in Rhetoricâ sed quæ admodum liberales, quæ stant in circulo (encyclia) disciplina, conferunt ad Philosophiam, quæ est ipsarum domina; ita etiam ipsa Philosophia conuertit ad parandam sapientiam, (hæc Theologiam.) Est enim Philosophia quidem exercitatio; sapientia verò scientia rerum diuinarum & humanarum, & causarum ipsarum. Est enim sapientia domina Philosophiæ, sicut illa cuiusque prius auditur, discipline. Et multas inquit idem paulò superius, licet ad finem non conferant, artificiatim ornamentiū adferunt: & alioqui varia & multiplex doctrina, & variè probat id, quod adducitur, & catechumenis aduocationem adferens, ea quæ sunt præcipua dogmata, ad eorum, qui audiunt, persuasionem deducit, & ad veritatem. Est autem fide digna eiusmodi animum permouens persuasio, per quam, qui sunt doctrinæ studiosi, quæ male excogitatur, suscipiunt veritatem; adeo vt neq; ipsa philosophia vita permittem adferat, &c. Hactenus Clemens, qui vti vltimè secularis doctrinæ in doctrinâ fidei & Theologiæ eleganter comprobatur, ita abulum sapienter castigat.*

Idipsum etiam confirmat naturalis ratio; quandoquidem notitia & vsus Philosophiæ, ad res ipsas

sacras explicandas, que communes cum rebus naturalibus notiones habent, prorsus necessarius est: ut si agatur de hypostasi, de existentia, de essentia, de subiecto, de passionibus, de quantitate, qualitate, relatione, actione, passione, loco, duratione, efficientia, causalitate, compositione, itemque de cultu, veneratione, adoratione, iustitia, misericordia, &c. earum rerum, vel personarum, quæ ad Theologicam considerationem pertinent; necesse est plane, communes rerum illarum conceptus, prius ex Philosophia perceptos haberi; ne quis alioqui, uti Sectarij huius temporis ob Philosophiæ ignorantem frequenter accidit, in gravissimos errores labatur.

Eadem assertio confirmatur his duobus indicij, ab ipsis aduersarijs desumptis. Primum est. Quia si Theologia Scholastica ad fidem confirmandam & aduersarios fidei redarguendos ac conuincendos non plurimum adferret momenti, nunquam eam ipsi tanto prosequerentur odio, neque tam acerbè criminarentur: cum criminationis causam nullam aliam habeant, quam doctrinæ sibi aduersantis soliditatem: id quod potissimum in S. Thomâ cernitur. Eaque de causâ etiam non absre notauit hoc loco Dominicus Bannesq. 1. a. 1. In omnibus Concilijs, etiam contra hereticos celebratis, post D. Thomam, omnia ferè dogmata ab illis decreta, desumpta esse ex doctrinâ S. Doctoris. Id quod patet in Concilio Viennensi sub Clemente V. in Florentino sub Eugenio IV. in Lateranensi sub Leone X. & Tridentino sub Paulo III. Iulio III. & Pio IV.

Alterum, quod Sectarij utrunque aliâ in Doctoribus Catholicis Scholasticæ Theologiæ methodum tractationemque reprehendant, hodie tamen ipsi met eam non paruo studio emulantur; ut videre est in controuersijs seu lucubrationibus quibusdam Gulielmi Wittakeri, & Ægidij Hunnij; qui etiam adeo contenti non sunt solâ dogmatum scripturæ propositione, ut sæpe ineptissima & absurdissima confectaria inde, malè sanaratiocinatione, exculpant; vt est v. g. commune illud Sectariorum pronuntiatum; nihil credendum diuinâ fide, nisi quod in scripturâ sacrâ particulatim tradatur. Item infantes omnes, dum baptizantur, actualiter credere; aut uti Caluini ista docent, Infantes omnes Christianorum saluari etiam sine baptismo. Item proprium illud Lutheri, valere baptismum etiam in lacte, vel crenis factum; similiter & consecrationem Eucharistiæ, quamuis à diabolo factam. Itemque illud proprium Hunnij in lib. Sacramentis, cap. 13. vbi docet, si mater in loco solitario enixa sit infantem, eumque propterea quod moriturus videretur, baptizari; postea verò infans conualescat, debere matrem nulli hominum indicare, quod baptizari illum; sed tanquam non baptizatus esset, sinere illum in Ecclesiæ coetu denuo baptizari. Hæc & similia ergo dum ex scripturis corollaria, licet absurdissima, sibi colligere fas esse volunt Sectarij, cur non liceat Theologis Scholasticis longè meliora, veriora, solidioraque rectâ ratiocinatione inde deducere.

Quæ omnia si lector accuratè expendat, aperte intelliget, in Theologiâ Scholasticâ, Sectarios, nec verba, nec ordinem aut methodum, nec consequentiarum, siue dialecticæ, aliarumve disciplinarum v-

sum propriè reprehendere, quando hæc & ipsi in suâ pseudo Theologiâ imitari student, sed solam doctrinam. Defenderent scilicet Theologi nostri, ipsædem planè verbis, eademque methodo Scholasticâ, Lutheri, Caluini. Zwinglij doctrinam, iam Scholastica Theologia ab illis supra celos eueheretur, que nunc, ob solam Catholicæ doctrinæ veritatem, ad inferos vsque deprimitur. Interim nos ipsi quædam in Scholasticis quibusdam antiquioribus vitia (multis tamen plerumque virtutibus egregiè compensata) vitro agnoscimus: ut quod nonnullis quandoque parum vtilibus questionibus, sæpe etiam alienis commentaria replerint; quod subinde contentioneibus, ac studijs partium nimium additi: quod sua scripta sacræ scripturæ, SS. Patrum, & Conciliorum sententijs ac decretis minus instruxerint; quod methodum non semper exactam seruârunt. Ut de seculi illius barbaricè nil dicamus.

Cuius generis vitia etiam ipse S. Thomas notauit; sed & egregiè etiam corrigere ac deuitare studuit, ut initio suæ summæ ipsemet præfatur his verbis: *Considerauimus namq. huius doctrinæ notitios, in ijs, quæ à diuersis scripta sunt, plurimum impediri: partim quidem propter multitudinem inuicem questionum, articulorum, & argumentorum; partim etiam, quia ea, quæ sunt necessaria talibus ad sciendum, non traduntur secundum ordinem disciplinæ, sed secundum quod requirebat librorum expositio, vel secundum quod se præbebat occasio disputandi. Partim quidem, quia eorundem frequens repetitio, & fastidium, & confusio generabat in animis auditorum.* Ita S. Thomas.

Sed nos vitia, ut dictum, non laudamus, sed ipsam per se Scholasticam Theologiam, uti potissimum à Magistro sententiarum initio tradita, atque à S. Thomâ postea illustrata fuit, commendatione dignissimam censemus. Quanquam non negandum, ad eam ipsam Scholasticam Theologiam, etiam à posterioribus Theologis huius seculi, quos & maior copia librorum instructiores reddidit, & ipsa tempora, hæresonque variè circumstrepentium insultus, ad scripturæ sacræ, sanctorumque Patrum ac Conciliorum diligentiorè lectionem & studium, compulerunt, non exiguum decus ac robur accessisse. Quâ de causâ etiam in assertione dixi, hoc potissimum tempore, quo tot hæresibus Ecclesiæ infestatur, breuitate illâ, methodo, & robore Scholasticæ Theologiæ in primis opus esse.

Quæ verò contra hanc assertionem Sectarij obijciunt, nullius momenti sunt, & ferè soluuntur ex dictis; ac videri ex instituto possunt apud Gregorium de Valentia cit. q. 1. p. 2. & Gabrielem Vasquez q. 1. a. 1. disp. 3. cap. 3. 4. 5. 6. Illud solum obseruandum: In scripturâ, & apud SS. Patres, nonnunquam reprehendi secularis Philosophiæ, ac præcipuè Dialecticæ, in rebus diuinis vsus, non absolute & per se, sed per accidens, si vel immoderatus sit, omnique altioris doctrinæ expertus; vel etiam arrogans & superbus, qui se fidei, altiorique lumini diuinæ reuelationis submittere dedignetur, uti accidit in Ethnicis Philosophis, & quibusdam etiam hæreticis, Eunomio, Aëtio, Sectatoribusque Theodoti, apud Eusebium lib. 5. cap. vltimo.

Alioquin sobrium vsus Dialecticæ etiam in Theologicis disputationibus commendat S. Augu-

stinus, contra Cresconium, itidem Dialecticæ criminatorem lib. 1. cap. 13. 14. 15. 16. 17. & ex ipsis etiam sectarijs Wittakerus contra Bellarminum in præfat. in disputationibus requirit, ut quicquid dicitur, ad syllogismi regulas reuocetur. Beza in Colloquio Mompelgartenfi (pag. 45.) contra Schmidelinum disputans: *Hoc est concionari, inquit, non disputare: Ego libentissimè peterem, ut si logicè ageremus, sic enim melius apparerent omnia. Nec ignoras, quamuis aliud sit esse Logicum, & aliud esse Theologum, tamen etiam in Theologia λόγος habere locum; modo principia & confirmationes ex Theologia sacra petantur.* Hactenus Beza: ut cunque aliàs sectarij dialecticam in eiusmodi disputationibus enixè fugiant, non minus, quàm Luciferianus ille hæreticus, quem S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, his verbis orthodoxo loquentem inducit: *Oro te, ut philosophorum argumentatione deposita, Christianam mecum simplicitate loquaris; si tamen non Dialecticos sequeris, sed piscatores, (Apostolos.) Non Philosophicè, sed Christianè mecum loquaris.* De quâ re contra Sectarios pluribus egi in Relatione de Colloquio Ratifponensi part. 3. cap. 2. & 3. & in Examine Hunniana Relationis de eodem Colloquio, cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ubi speciatim etiam ostendi, quanto odio Lutherus Dialecticam fuerit profecutus.

D V B I V M III.

An & quo modo necessaria sit ad salutem doctrina reuelata & Theologica, etiam de ijs rebus, quæ de Deo naturali ratione inuestigari possunt.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Expositum est hactenus, quam ratione ad salutem necessaria sit doctrina sacra & Theologica, tum vniuersè de rebus ac veritatibus salutem concernentibus: tum potissimum de illis veritatibus, quæ rationem naturalem excedunt; ut sunt pleraque ac potissima fidei pronuntiata ac mysteria: restat verò nonnulla dubitatio, de ijs speciatim veritatibus, quæ cum ad salutem quidem hominis pertineant, per se tamen naturæ rationis lumen non excedunt, quales sunt istæ. Deum esse; vnum esse; eumque mundi Effectorem esse, ac prouidentiam curamque rerum creaturarum, præcipuè hominum genere, &c. Nec tam est quæstio de ipsâ Theologiâ propriè, quàm vniuersim de doctrinâ reuelatâ. Cui dubitationi occasionem præbuit S. Thomas hîc q. 1. a. 1. ut mox patebit.

Estque hac de re, ab alijs Scholasticis antiquioribus ferè prætermisâ, triplex Doctorum recentiorum sententia. Prima est Caietani hîc q. 1. a. 1. qui absolute docet, respectu harum veritatum Theologiam, seu doctrinam reuelatam tantum esse necessariam ad bene esse, non simpliciter.

Secunda Gregorij de Valentia ead. q. 1. punct. 2. qui dicit, non esse quidem simpliciter necessariam, singulis; in quo cum Caietano conuenit; esse tamen necessariam multis, adeoque ut omnes possint con-

sequi salutem, quantum est ex parte necessariae cognitionis eiusmodi veritatum.

Tertia est Dominici Bannis hîc q. 1. a. 1. Ludouici Molina ibidem d. 1. Gabrielis Vasquez eod. art. 1. disp. 1. qui contra Caietanum simpliciter asserunt, reipsâ & ex mente S. Thomæ, doctrinam reuelatam, adeoque Theologicam, simpliciter necessariam esse etiam respectu istarum veritatum, & non tantum ad bene esse.

Ut res hæc explicetur notandum primò, in præfati non esse quæstionem de omnibus veritatibus naturalibus collectiue; nec etiam de quibuslibet singillatim. Constat enim, omnes veritates collectiue acceptas, abique speciali reuelatione Dei, adeoque sine doctrinâ reuelatâ non posse cognosci, ut fatentur etiam Gregorius de Valentia, & Zumellocis cit. Quod etiam loco modo de quibusdam seorsim & singillatim acceptis verissimè dici potest; v. g. ad certum numerum stellarum; ad indiuiduos hominum complexiones; ad Angelorum proprias & vltimas differentias ac numerum; ad tot tamque varias plurimarum rerum naturalium antipathias & sympathias; ad eorum corporumque celestium substantiam, numerum, proprietates, vim & efficientiam; morusque exactè ac distinctè cognoscendos, &c. quæ tametsi ab Angelo, vel etiam dæmone fortassis, hominum alicui manifestari possent, ea tamen ipsa cognitio etiam nec planè naturalis iam esset, sed potius à superiori substantiâ reuelata; nec à dæmone solo, ut pote mendaci spiritu profecta, vllam certitudinem parere posset. Sed neque Aristoteles, aut Philosophi vnquam cognouissent, tantam esse distinctionem inter naturam & suppositum; ut nec inter existentiam & subsistentiam; siue etiam inter quantitatem & extensionem localem corporis, si non ex fide, Theologica ratiocinatio id docuisset. Quæstio ergo solum est in præfati, de ijs veritatibus naturalibus, quæ etiam ad Deum pertinent; & quarum cognitio alioqui necessaria est ad salutem, ut sunt illa, quas diximus.

Notandum secundo, aliud dicendum esse, si loquamur de cognitione eiusmodi veritatum in genere; aliud si loquamur de illâ definite ac in specie, quantum ad salutem simpliciter necessariam est; quod rectè aduertit Molina hîc cit. a. 1. disp. 1. Et enim priori sensu res non difficulter decidi potest.

Breuitè enim dicendum est, (quod etiam primæ assertionis loco constituimus) ad certam ac firmam veritatum istarum cognitionem in genere, non esse necessariam simpliciter doctrinam reuelatam; nec omnibus & singulis, nec pluribus: sed tantum ad bene esse. Hoc sensu veram censè sententiam Caietani, & agnoscit etiam Molina loc. cit. Et est procul dubio mens S. Thomæ hîc q. 1. a. 1. ubi ita loquitur: *Ad ea etiam, quæ de Deo ratione naturali inuestigari possunt, necessarium fuit, hominem instrui reuelatione diuinâ; quia veritas de Deo per rationem inuestigata, à paucis, & per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum, homini prouenit, &c. Itaque salus hominibus, & conuenientius & certius (non dicit, simpliciter) proueniret, necessarium fuit, quod de diuinis per diuinam reuelationem instruerentur.* Eodem modo loquitur lib. 7. cont. Gent. cap. 4. ubi propterea necessariam esse, docet reuelationem circa hæc diuina; quia plerumque

inquita

inquit, *investigationi rationis humana falsitas admisceatur; & quia apud multos in dubitatione manerent ea, quae de Deo demonstrantur, & ut sic de facili omnes possent divinae cognitionis participes esse.* Neque verò contrarium docet 2. 2. q. 2. a. 4. quando etiam ibi plus non dicit, quàm revelationem de eiusmodi veritatibus fuisse, necessariam, tum ut citius, tum ut plures; (quàm nimirum si sola demonstrationis seu naturalis rationis notitia & via suppeteret) tum etiam ut firmius eiusmodi veritatum notitiam homines allequerentur; proinde investigationem naturalis rationis, inquit resp. ad 1. non sufficere humano generi ad cognitionem divinorum, etiam quae ratione ostendi possunt. Denique resp. ad 2. indicat, etiam fidem divinam eiusmodi veritatum requiri apud eos, qui evidentiam carent: de qua paulò post.

3 Probatum assertio. Quia de Deo pauca sunt veritates naturales necessario ad salutem cognoscendae; & ex se valde clarae & perspicuae; uti sunt illae, quas diximus, Deum esse, unum esse, Creatorem seu effectorem rerum esse, providentiam rerum habere, &c. quas plerique Ethnici Philosophi evidenter cognoverunt, & sanè ita cognosci posse, ipsamet scriptura aperte docet Sap. 13. v. 5. *A magnitudine enim speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Et infra, v. 9. *Si enim tantum potuerunt scire, ut possent estimare seculum, quomodo huius Dominum non facilius inveniunt?* Et similia habentur in epistola ad Rom. cap. 1. v. 20. ut suo loco disp. seq. q. 1. pluribus dicitur. Alij verò, qui huiusmodi demonstrationes non habent, partim etiam acquirere ipsi non nullo studio; partim firmam saltem & indubitam de iisdem veritatibus fidem acquisitam, maiorum auctoritate & unanimi consensu nixam, sibi comparare facile possunt, ut mox iterum dicitur.

Posteriori verò sensu, tamen si quidem in primis tractata videatur haec quaestio ab Auctoribus, quando signanter de harum veritatum cognitione necessaria ad salutem agunt, vix tamen potest hoc loco expediri; cum eius resolutio in de pendeat, An etiam istae ipsae veritates, non obstante earum naturali evidentia, possint, aut debeant, per divinam fidem credi: si enim ita est, tum utique non minus ad salutem necessaria est de his doctrina revelata (sine qua nulla est fides) imò etiam Theologica, iuxta discursum dub. 1. expositum, quàm de veritatibus supernaturalibus; cum fidei ratio obiectiva etiam de veritatibus eiusmodi naturalibus non minus sit supernaturalis, ac divinà revelatione nixa; quàm de alijs; licet ex parte materialis obiecti sit discrimen, quòd illarum notitia in habentibus evidentiam non possit absolute ita labefactari, sicut earum rerum, quae sunt solum per revelationem cognitae.

Si verò non est absolute necessaria fides de his veritatibus, ut forte supponunt illi, qui negant simpliciter necessariam esse revelationem, propter harum veritatum cognitionem, tum nihilominus adhuc restat quaestio, utrum in ijs, qui fidem divinam earum veritatum non habent, necessario requiratur ad salutem saltem evidens earundem veritatum cognitio per demonstrationem; uti quidem significare diximus S. Thomam 2. 2. q. 2. a. 4. ad 2. an verò potius ad salutem sufficiat etiam alia quaedam cognitio inferior earundem veritatum (supposità fide aliarum)

cuiusdam scilicet firmæ fidei humanae, praesertim coniunctae cum evidentia quadam morali; qualis est v.g. etiam de hac veritate, existere Romam; Aristotelem fuisse Philosophum, Ciceronem Oratorem, &c. Nam si fides humana earum veritatum (supposità fide divinà aliarum) sufficit ad salutem, tum iterum fatendum simpliciter ad salutem necessariam non esse doctrinam revelatam de his veritatibus, saltem regulariter & à toto genere loquendo. Omnes enim & singuli non minus facile per fidem humanam, idque saepe etiam cum quadam evidentia morali coniunctam, tales veritates de Deo credere possunt, quàm per ipsam fidem divinam, ut per se constare videtur: praesertim cum pleræque gentes, hoc saltem tempore, in eo consentiant, unum esse Deum, &c. Quod si qui dissentiant, ijs tamen ordinariè, ac per se loquendo; non minus per fidem humanam, quàm divinam id credibile fieri posse videtur. Si autem non sufficit ad salutem firma fides humana de his veritatibus, supposità fide divinà aliorum articulo, tum sanè oportebat Auctores, qui necessitatem revelationis in his etiam veritatibus asseruerunt, id verbo saltem indicare, quod non fecerunt citati. Et sanè quia res haec tota ad materiam de fide pertinet, exacta eius explicatio ad eum locum meritò remittitur.

Interim supponendo, ut in materia de fide Deo volente docebimus, neque medij, neque per se etiam praecipue necessitate necessarium esse ad salutem, ut hoc praecise obiectum naturale, Deum, ut author est rerum naturalium, esse; providentiam earundem rerum habere, &c. per se ac separatim divinà fide credatur; etsi quidem ut alijs fidei veritatibus supernaturalibus involutum est, ita credi necesse sit; sed sufficere, aut fidem divinam illius obiecti, aut cognitionem evidentem saltem per demonstrationem, si non etiam per consentientem testimonium maiorum; simul tamen etiam minimum necessariam esse quandam saltem moralem evidentiam eiusmodi veritatum naturalium, ex consentiente testimonio maiorum ortam; hoc inquam supposito, est haec

4 Assertio II. Respectu eiusmodi veritatum naturalium de Deo, non videtur singulari ad salutem necessaria simpliciter doctrina revelata & Theologica; sed tantum ad bene esse: etsi quibusdam sit necessaria etiam simpliciter. Prior pars huius assertionis, ut vidimus, est S. Thomae, Caietani, Gregorij de Valentia, locis cit. Nec dissentit Franciscus Zumel hic q. 1. a. 1. concl. 3. qui tantum asserit, necessariam esse doctrinam revelatam & Theologicam, non quidem ad singulas veritates naturales, sed ad omnes: ita, inquit, *quòd sine doctrinà hac revelatà necessarium est in plurimis errare*; quòd libenter concedimus, Nec plus probant argumenta contrariae sententiae apud Gabrielem Vasquez, & Dominicum Bannem locis cit. qui frustra Ethnicorum Philosophorum, ut Platonis, Aristotelis, Ciceronis, errores in rebus ad morès pertinentibus speciatim enumerat. Ratio assertionis patet ex dictis circa primam assertionem.

Posterior pars est non solum Bannis & Vasquij, sed etiam Gregorij de Valentia, & Zumel locis citatis; & probatur ex eo; quia multi nec per se acquirere

possunt

possunt demonstrationes eorum veritatum; nec etiam vim earum ab alijs propositarum moraliter satis percipere, ob ingenij ebrietatem, & varias distractiones; imò multi nec morale quidem evidentiam eiusmodi veritatum acquirere possunt, ob locorum, in quibus degunt, barbariem, & prauæ educationis consuetudinem. Consequens est igitur, ex factâ superius hypothesi, quibusdam non tantum ad bene esse, vt facilius scilicet acquirant eiusmodi veritatum notitiam, sed etiam simpliciter (moraliter tamen) necessariam esse talium veritatum reuelationem, seu reuelatam doctrinam, tam fidei, quam etiam suo modo Theologiæ, vt in simili dictum. dub. 1.

Atque ex his iam colligitur primò, quod præcipuè à S. Thomâ hic q. 1. a. 1. spectatum fuisse diximus, Theologiam, siue Theologicam doctrinam, etiam prout à fide, seu reipsâ, seu formaliter distinguitur, existere in rerum naturâ: quia Dei providentiâ, in eiusmodi rebus, toti Ecclesiæ communitati necessarijs ad salutem, non deficit. Accedit, quòd suppositâ Theologiæ notionem, esse videlicet habitum, siue doctrinam, quâ fides exponitur, defenditur, illustratur, per se ex ipso quotidiano Ecclesiæ usu notum est, habitum eiusmodi existere.

Colligitur secundo, quamam vniversam sit mens S. Thomæ hic quest. 1. a. 1. dum absolute asserit & concludit, necessarium fuisse, *sacram doctrinam per reuelationem haberi*: quæ res non eodem modo ab omnibus explicatur. Nam omisâ sententiâ Caietani hic q. 1. a. 1. vbi docet, S. Thomam nomine sacræ doctrinæ intellexisse doctrinam formaliter vel virtualiter reuelatam in genere, prout abstrahit à fide, & Theologiâ, quod iam dub. 1. resutauimus; sunt etiam alij, qui existimant, S. Thomam eo nomine non intellexisse Theologiam, prout à fide distinguitur, seu prout est habitus conclusionum, atque ad ipsam fidem tuendam spectat; sed prout aliquo mo-

do includit cognitionem etiam ipsorum principiorum; sive quia reipsâ idem sit habitus cum habitu fidei saltem acquisitæ, vt vult Gabriel Vasquez hic quest. 1. art. 1. dub. 1. siue quia Theologia etiam aliquo modo inuoluat eam cognitionem veritatum fidei, saltem veluti principiorum, quæ supponit, vt dicit Molina hic q. 1. art. 1. disp. 2.

Sed neutrum probatur. Tum quia nec contextus verborum S. Thomæ, nec scopus propositæ ibidem questionis satis saluatur; vt in simili ferè de Caietani sententiâ dictum dub. 1. præterquam quòd Vasquez falsò supponit, Theologiam esse eundem reipsâ habitum cum fide acquisitâ, vt inferens dicemus q. seq. dub. 2.

Dicendum est igitur cum Valentia hic quest. 1. p. 1. Zumel ibidem a. 1. quest. 1. & communi Recentiorum (vti agnoscit Vasquez) S. Thomam locutum fuisse de ipso Theologiæ habitu etiam secundum se, prout à fide distinguitur. Est enim hic eius processus. Pro antecedente sui Enthymematis sumit S. Thomas hoc principium, Necessarium fuit hominem, instrui per diuinam reuelationem, tum de rebus ac veritatibus, quæ naturale rationis lumen excedunt, vt est in primis ipse finis vltimus hominis, ex illo Isa. 64. *Oculus non vidit Deum, absq. te, quæ preparâsti diligentibus te*; tum etiam suo modo (iam hîc superius explicato) de quibusdam veritatibus Deum concernentibus, quæ aliqui humanâ ratione inuestigari possunt: In de his verbis concludit S. Thomas Necessarium itaque fuit, *præter philosophicas disciplinas, quæ per rationem inuestigantur, sacram doctrinam* (vtique Theologiam) *haberi*. Quandoquidem per se clarum est, suppositâ necessitate diuinæ reuelationis, seu doctrinæ immediate reuelatæ, necessariam etiam esse doctrinam illam, quæ ad eam doctrinam immediate reuelatam, persuadendam, tuendam, & exponendam ordinatur; qualis vtique est ipsa Theologia. Atque hæc de necessitate Theologiæ satis,

QVÆSTIO II.

De S. Theologiæ genere, tam proximo, quam remoto.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. 6. & 8.

Absoluitur hæc questio quinque dubiis. I. Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus, atq. argumentatiuus. II. Vtrum sit opinio aut fides, seu diuina, seu acquisita. III. Vtrum sit scientia. IV. Vtrum sit scientia subalternata, scientia Dei, aut beatorum. V. Vtrum sit sapientia. An verò sit habitus supernaturalis & infusus, dicitur quest. 4. de attributis eiusdem.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus atq. argumentatiuus.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. & 8.

Supposita existentia & necessitate Theologiæ, recto ordine S. Thomæ hic q. 1. a. 2. mox genus eius

proximum inuestigare studet. Sed quia & id ipsum pluribus controuersijs implicatum est; atque simul etiam de remoto eius genere nonnulla à Scholasticis Doctoribus in dubium sunt vocata, quæ apud S. Thomam fuerunt extra controuersiam; idcirco necesse fuit, hanc de genere Theologiæ dissertationem in plura dubia dispertiri; atque ab indagatione remotioris generis initium sumere. Supponunt autem & admittunt omnes, id quod etiam ex se euident est, Theologiam esse habitum intellectus, non volun-

tatis